

zuiden zijn ontkomen, op zoek naar de laatste waterstroompjes. De voet van de duinen biedt op zulke dagen dan nog wat mogelijkheden. Zowel ten zuiden als ten noorden van het dorp loopt er op bepaalde plaatsen water uit het duin. Als jongen kende je die plekjes op je duimpje. Als je in de duinen had gespeeld en je kreeg dorst, dan bracht het glasheldere water uit het duin wel eens uitkomst. Ook de watersnippen, soms is daar een bokje (een iets kleinere snip) bij, weten die plekjes te vinden.

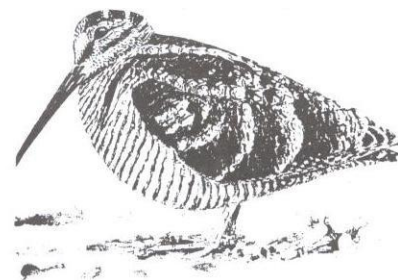
De vraag blijft waarom ook de houtsnip bij vorst een opvallend gedrag gaat vertonen. Zolang er geen sneeuw ligt moet deze vogel toch nog wel wat te eten kunnen vinden. Of is dan de bodem zo hard geworden dat ze geen kans meer zien hun voedsel van onder het bladerdek te halen? Zeker is, dat ze met winters weer nogal eens min of meer verdwaald in en rond het dorp zijn te zien.

Als broedvogel zijn we de houtsnip in onze omgeving vrijwel kwijtgeraakt. Met een groepje waarnemers uit Noordwijk tellen we reeds jarenlang de broedvogels in de zuidelijke duinen van de Amsterdamse Waterleiding. Met Herma Veefkind deed ik dat een aantal jaren in het Hoekgatterduin, een terrein ten noorden van de ingang De Zilk. Er werden dan altijd een paar avonden besteed om de houtsnip te lokaliseren. In

de broedtijd wordt de vogel tegen de schemering actief en gaat rondjes vliegen. Elke twee/drie minuten vliegt het dier dan over je heen en maakt daarbij een tikkend geluid. In het langzaam donker wordende duin is dat een bijzondere ervaring.

Al moeten we de houtsnip als broedvogel missen, als je het dier zelfs in je achtertuin kunt tegen komen, wat klagen we dan? Met een probleem ben ik wel blijven zitten. Een paar dagen na de gebeurtenis in mijn tuin stond ik in de boekwinkel van mijn dochter. Een klant hield me daar aan en vertelde dat hij net een vogel met een lange snavel in de Karel Doormanstraat had zien liggen. Het beest was dood en naar zijn mening tegen de flat daar gevlogen. Enkele minuten later stond ik in de bewuste straat en jawel, daar lag een houtsnip op de straat. Helemaal gaaf, met alleen wat bloed aan de snavel maar ongetwijfeld morsdood. Was het 'mijn' houtsnip uit de tuin die net als de naamgever van de straat jammerlijk aan zijn einde was gekomen?

W.Andela

Bijzondere planten in de Duin- en Bollenstreek in 2000

Martien de Graaf & Jelle van Dijk

In de *Flora van de Duin- en Bollenstreek* die onze vereniging in 1994 publiceerde, is een lijst te vinden waarin alle tot dan toe bekende plantensoorten van onze regio staan vermeld. Sindsdien zijn in De Strandloper enkele artikelen verschenen waarin nieuwe vondsten bekend werden gemaakt:

- 28^e jaargang nr. 4 (december 1996)
- 30^e jaargang nr. 1 (maart 1998)
- 30^e jaargang nr. 4 (december 1998)
- 32^e jaargang nr. 1 (maart 2000)

In deze bijdrage willen wij opnieuw aanvullingen geven op de hierboven genoemde publicaties. Niet alleen zullen soorten worden besproken die nog niet eerder in onze regio werden aangetroffen, ook zullen nieuwe vindplaatsen van schaarse soorten worden genoemd. Dat daarbij als vindplaatsen wegbermen en bedrijventerreinen worden genoemd

zal na de vorige rapporten niet verbazen. Het grondverzet op deze plaatsen geeft veel zaden de kans juist daar te kiemen. Dergelijke groeiplaatsen is wel een kort bestaan beschoren!

Ook zullen kort een aantal soorten besproken worden die zich in het stedelijk milieu proberen te vestigen door verwildering vanuit tuinen. Deze soorten kunnen we in de meest recente druk van *Heukels' Flora van Nederland* nog niet vinden.

Nieuw voor de Duin- en Bollenstreek

Wolfskers – *Atropa bella-donna*

Reeds in 1999 werd deze soort door MdG tussen straattegels aangetroffen in Leiden en Warmond. Op 9 mei werd de plant ook aan de Baak te Katwijk waargenomen (blok 30-26-15). De plant stond ook hier tussen het plaveisel.

Eleusine cf. tristachya

In september zag JvD vanuit de auto een merkwaardig gras staan op een verkeersgeleider bij een van de vele rotondes die Noordwijkerhout tegenwoordig rijk is (blok 30-17-24). Onderzoek op het Rijksherbarium wees uit dat het hier een grassoort uit Zuid-Amerika betrof die enkele malen eerder in ons land was aangetroffen. Het ene exemplaar dat hier stond is in de verzameling van het Rijksherbarium opgenomen. Pas als deze soort regelmatig wordt aangetroffen zal er door het Rijksherbarium een Nederlandse naam worden bedacht (bijv. Amerikaans handjesgras).

Zomerfijnstraal – *Erigeron annuus*

Deze vaak op vuilnisbelten en andere ruderele terreinen voorkomende soort werd door MdG voor het eerst in ons gebied gesignaleerd op 10 juni op het bekende ruderele terreintje aan de Tramsteeg in Noordwijk-Binnen (blok 30-17-31).

Grote waternavel – *Hydrocotyle ranunculoides*

In mei ontdekte MdG een groeiplaats van vele vierkante meters in een vijver op het terrein van de Willem van den Bergh (blok 30-16-55). Deze soort was reeds in september 1996 in de Lisser Poelpolder (net buiten het gebied dat onderzocht werd voor de *Flora van de Duin- en Bollenstreek*) door Wil Tamis aangetroffen (blok 30-18-24). In september 2000 trof Wil Tamis een enorme groeiplaats aan in de sloot langs de Olympiaweg in Hillegom (blok 25-51-21).

De Grote waternavel komt oorspronkelijk uit Noord-Amerika en kan zich zeer snel vermeerderen. Hierdoor kan de doorstroming van watergangen ernstig belemmerd worden. In het Leidsch Dagblad van 16 november 2000 was te lezen dat het Waterschap Wilck en Wiericke 60.000 gulden heeft uitgetrokken om deze plant te bestrijden in het poldergebied tussen Zoetermeer, Leiden en Alphen aan den Rijn.

Linaria purpurea

Deze hoge, slanke leeuwenbek met kleine bloempjes in diverse roze kleuren, ontsnapt in toenemende mate uit tuinen en lijkt een nieuwe urbane soort te worden. In de Randstad zag MdG in 2000 de soort in 20 kilometerhokken, waaronder drie in ons gebied: 30-18-41 (Sassenheim), 30-17-44 (Voorhout) en 30-16-55 (Katwijk). Deze soort is nog niet opgenomen in *Heukels' Flora van Nederland* en heeft nog geen Nederlandse naam.

Tuinlobelia – *Lobelia erinus*

Ook dit bekende tuinplantje met donkerblauwe bloempjes gaat op de urbane toer en wordt steeds

meer tussen plaveisel aangetroffen, herhaaldelijk ver van tuinen. In de zomer van 2000 telde MdG in de Randstad 34 kilometerhokken met deze soort, waaronder twee in ons gebied: 24-57-54 (Noordwijkerhout) en 24-58-13 (De Zilk). De soort wordt het meest gezien in de oude binnensteden van Haarlem en Leiden! Deze soort wordt ook nog niet genoemd in *Heukels' Flora van Nederland*.

Bocconia – *Macleaya cordata*

Deze forse sierplant wordt steeds vaker tussen straattegels gevonden. In de zomer van 2000 trof MdG in 26 kilometerhokken in de Randstad deze soort aan. In ons gebied werd deze soort gevonden in De Zilk (blok 24-58-13) en Voorhout (blok 30-17-54). Ook deze soort is nog niet opgenomen in *Heukels' Flora van Nederland*.

Dalkruid

Dalkruid – *Maianthemum bifolium*

Tijdens een zoektocht naar mossen op 14 oktober vonden Joop Kortselius en MdG op het landgoed Keukenhof te Lisse (blok 24-58-43) een groeiplaats van deze soort. In de *Atlas van de Nederlandse Flora* (deel III) wordt deze soort vermeld voor uurhok (5x5 km) 24-58. Misschien heeft deze vermelding betrekking op dezelfde groeiplaats..

Gele maskerbloem – *Mimulus guttatus*

Op 10 juni vond MdG op het bedrijventerrein Gravendijck te Noordwijk (blok 30-26-15) deze soort. Het betreft hier mogelijk verwilderde sierplanten. De Gele maskerbloem prefereert in den lande vooral sloot- en vaartkanten.

Breedbladige druifhyacint – *Muscari latifolium*

In het voorjaar vond MdG in de bermen van de Hyacintenlaan te Hillegom (blok 24-58-34) diverse exemplaren van dit 'donkere' Blauwe druifje. Reeds in 1983 vond MdG de soort massaal langs de Manpadlaan te Heemstede. Het betrof toen de

eerste verwildering in ons land van deze soort uit Turkije (Gorteria 11, p. 140).

Bosvergeet-mij-nietje – *Myosotis sylvatica*

Dit vergeet-mij-nietje met vrij grote, blauwe bloemen die later roze verkleuren, werd vroeger tot de stinzenplanten gerekend. Tegenwoordig kan de soort, mede door het voorkomen tussen straattegels in onder meer Leiden, beter tot de urbane soorten worden gerekend. In april werd deze soort door MdG aangetroffen langs de Leidsestraat in Hillegom (blok 24-58-35).

Kransmuur – *Polycarpon tetraphyllum*

Nadat MdG in voorgaande jaren deze soort al op vele plaatsen in Leiden had gevonden, werd nu in de wijk Hoornes in Katwijk (blok 30-26-15) dit onaanzienlijke straatonkruid aangetroffen. In *Heukels' Flora van Nederland* wordt deze soort nog een zeer zeldzame soort van het urbane gebied genoemd. Sindsdien heeft deze soort zich aanzienlijk uitgebreid. Voor een deel kan deze uitbreiding toegeschreven worden aan de gegroeide aandacht voor de planten van het stedelijk milieu.

Witte reseda – *Reseda alba*

Deze soort wordt wel gekweekt en verwilderd gemakkelijk. In het verleden werd deze soort veelvuldig aangetroffen op bouwterreinen in de Hoornes (Katwijk). Langs de vroegere Zwarteweg ten zuiden van ESTEC werd deze soort voor de bouwactiviteiten begonnen veelvuldig gekweekt. Het was dus duidelijk wat de herkomst was van deze planten. In *Heukels' Flora van Nederland* is de Witte reseda niet opgenomen. Toch willen wij deze soort hier noemen omdat af en toe planten op ver uiteen liggende plaatsen worden aangetroffen. In september trof Wil Tamis een forse pol aan op het terrein van station Lisse (blok 24-58-42). MdG vond deze soort in Voorhout (blok 30-17-54).

Saponaria ocymoides

Deze roze zeepkruidsoort, die tegenwoordig veel wordt aangeboden in tuincentra, begint zich steeds meer buiten de tuinen in het straatmilieu te vestigen. In het voorjaar vond MdG de soort in 10 blokken in de Randstad. Hiervan bevonden zich twee in de nieuwbouwwijken van Katwijk (30-26-14 en 30-26-15) en twee in Sassenheim (30-18-42 en 30-18-51). Deze soort is nog niet opgenomen in *Heukels' Flora van Nederland*.

Eendagsbloem – *Tradescantia virginiana*

Ook deze soort is steeds meer buiten tuinen te vinden. In de zomer van 2000 vond MdG deze soort in 23 blokken in de Randstad, waaronder in Noordwijkerhout (24-57-54), in De Zilk (24-58-13) en in Noordwijk (30-17-11).

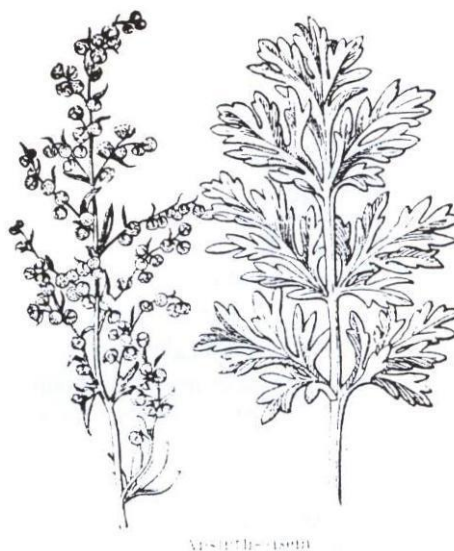
Verbena bonariensis

Voor deze toorts geldt hetzelfde als voor veel voorgaande soorten: een tuinplant wordt een straatplant. MdG vond deze plant in 10 blokken in de Randstad. Hierbij was ook het terreintje aan de Tramsteeg in Noordwijk-Binnen (blok 30-17-31).

Nieuwe vindplaatsen van zeldzame soorten

Engels gras – *Armeria maritima*

Op 12 juni vond MdG tussen het plaveisel van de L. Berkemeyerstraat te Noordwijk (blok 30-17-21) 1 ex. Engels gras verwildert nogal eens vanuit tuinen en voelt zich vooral thuis op plaatsen waar in de winter gepekeld wordt.

Absintalsum – *Artemisia absinthium*

Deze soort werd door Wil Tamis en MdG gemeld van het stationsterrein van Lisse (blok 24-58-42). Absintalsum wordt af en toe gevonden op rommelige terreintjes. Meestal is de plant na enkele jaren weer verdwenen, ook als er verder geen grondverzet plaatsvindt.

Tongvaren – *Asplenium scolopendrium*

Op 5 september inspecteerde MdG de verticale zuidzijde van een muurtje aan de Herenstraat in Voorhout (blok 30-17-54). Tussen enkele plantjes van de Muurvaren trof hij daar een jonge Tongvaren aan.

Muurfijnstraal – *Erigeron karvinskianus*

Deze nieuwkomer is in het urbane gebied van de Randstad sterk in opmars. In het Floron-district Hollands Duin, waar ook ons gebied in valt, werden door MdG al 17 blokken aangestreept. Daarbij was ook een blok in de omgeving van Sint Bavo in Noordwijkerhout (24-57-54).

Slaapmutsje – *Eschscholzia californica*

Door urbanisatie en hogere temperaturen gaat het dit tuinplantje met grote oranje bloemen ook al voor de wind. In de vroege zomer vond MdG deze soort in Noordwijkerhout (24-57-54 en 30-17-13), De Zilk (24-58-13) en Sassenheim (30-18-41).

Hartgespan – *Leonurus cardiaca*

Deze soort werd reeds in 1991 en 1992 op ruderaal terreinen in Noordwijk gezien. Op 17 juli zag MdG de plant tussen straattegels in de nieuwbouwwijk bij het NS-station van Voorhout (blok 30-17-44).

Rechte rolklaver – *Lotus corniculatus var. sativus*

Deze nieuwe variëteit is al enige tijd bekend van de Heereweg te Lisse en de Oosthoutlaan te Voorhout. Op 7 juni werd de soort door MdG gezien langs de 's-Gravendamseweg te Voorhout (blok 30-17-35).

Roomse kervel – *Myrrhis odorata*

Op 2 april vond MdG in de berm van de Gooweg ter hoogte van Calorama enige planten

van deze soort (blok 30-17-32). Eerder was deze soort gevonden in de Noordduinen (daar nog steeds aanwezig) en te Hillegom.

Blauwe bremraap – *Orobancha purpurea*

Dichtbij de overweg van de Pastoorslaan in Hillegom (blok 24-58-14) vond Wil Tamis vijf ex. van de Blauwe bremraap. Deze zeldzame soort wordt vrijwel uitsluitend in de duinen aangetroffen. De enige recente vondst van buiten het duingebied dateert uit 1993 toen tientallen planten opdoken bij een oprit van de N206 in Noordwijkerhout (blok 24-57-45).

Draadgiert – *Panicum capillare*

Deze soort, die tegenwoordig vrij veel gekweekt en als droogbloem verkocht wordt, gaat zich steeds meer gedragen als urbane soort tussen plaveisel. MdG vond diverse planten van deze soort in De Zilk (24-58-13), Hillegom (24-58-25) en Voorhout (30-17-35).

Oosterse karmozijnbes – *Phytolacca esculenta*

Ook deze ouderwetse tuinplant is in toenemende mate in het stedelijke gebied te vinden. In de zomer van 2000 werd deze soort door MdG als kleine plant tussen straattegels waargenomen in De Zilk (24-58-13), Noordwijkerhout (24-57-55, 30-17-14 en 24-57-55) en Hillegom (24-58-35).

Winterexcursie Deltagebied

Jelle van Dijk

Na een lang kerstweekend met wat sneeuw en vorst hadden veel leden zin in een leuke vogelexcursie.

Met maar liefst 33 deelnemers verdeeld over 9 auto's vertrokken we vanaf het Jan Verweij Natuurcentrum. De eerste bestemming was de vogelhut in de Aalkeetbuitenpolder bij Vlaardingen. Omdat het sommigen ontgaan was dat deze plaats ten noorden van de Nieuwe Waterweg ligt, was het gezelschap bij de eerste stop al teruggebracht tot zeven auto's. Bij Vlaardingen bleek veel meer sneeuw te liggen dan in Noordwijk. Des te opvallender was het dat hier nog Kieviten waren. Ze stonden tot hun buik in de sneeuw!

De vogelplas was grotendeels dichtgevroren, maar bij het enige wak konden we goed Smienten,

Wintertalingen, Krakeenden en een Pijlstaart bekijken. Verderop in de sneeuw zaten flinke groepen Grauwe Ganzen. Toen we terugkamen bij de parkeerplaats vlogen meer dan honderd Koperwieken over ons heen, opgejaagd door een Sperwer.

Via de Beneluxtunnel en de Oude-Maastunnel reden we naar de buitenhaven van Stellendam. In de haven zwommen Futen en Middelste Zaagbekken. We klommen de asfaltdijk over om de wad- en watervogels van de Kwade Hoek te bekijken. Behalve honderden Aalscholvers waren hier ook veel Pijlstaarten en Smienten te zien. In de diepere geulen zwommen Brilduikers, een Nonnetje, een Grote Zaagbek en enkele Middelste Zaagbekken. Op het slik liepen Kluten, Tureluurs, Bonte Strandlopers, Wulpen en een Rosse Grutto.